

Posudek oponenta disertační práce

Univerzita Karlova v Praze Fakulta	Pedagogická
Obor	Výtvarná výchova
Autor	<i>MgA. Lenka Jarchovská</i>
Disertační práce (název)	<i>Keramická tvorba jako prostředek seberealizace žáka se speciálními potřebami</i>
Oponent	doc. PaedDr. Hana Stadlerová, Ph.D.
Pracoviště oponenta	Katedra výtvarné výchovy, PdF MU, Brno

Aktuálnost tématu

Téma práce je aktuální, neboť reaguje na problematiku pedagogické praxe, která se musí vyrovnávat s požadavky inkluzivního vzdělávání, řešit podmínky, v rámci kterých se budou žáci se speciálními vzdělávacími potřebami cítit spokojeni a úspěšní. Autorka práce poukazuje na fakt, že její žáci přicházejí na střední školu s negativními zkušenostmi s integrací v běžných základních školách a pocity vyloučení, které jejich vzdělávání provázelo. Velký potenciál vidí autorka ve výtvarné výchově, která může ovlivnit sebevědomí žáka, zlepšit jeho sebehodnocení, motivaci se měnit, rozvíjet, najít prostor pro vlastní seberealizaci. Další důležitou skutečností, která autorku přivedla k realizaci výzkumu, je snaha porozumět skupině žáků, kteří se musí vyrovnávat s různými handicapem a tvoří třídní kolektiv, se kterým pracuje. Proto usiluje o možnost formulovat principy, metody a formy pedagogické práce, které by přispěly ke zkvalitnění vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami i jejich smysluplnému životu tak, aby bylo naplněno humanistické pojetí výchovy.

Přístup k řešení

Autorka se problematice věnuje dlouhodobě, zájem proniknout do její teorie dokumentuje první část práce. Přibližuje nám jedince, který se musí vyrovnávat se svým handicapem, ale i skutečnost, jak je přijímán a hodnocen dalšími členy skupiny a jak ho tyto reakce mohou ovlivňovat. Autorka poukazuje na roli pedagoga, který by měl reagovat na postoje žáka k sobě samému, nabízet příležitosti, jak zvyšovat jeho sebedůvěru, neboť má za rozvoj svých žáků odpovědnost. I proto se zabývá motivací žáka, podrobně řeší fungování skupiny, interakce jejích členů i formy komunikace. Při zpracování teoretické části se opírá o naše i zahraniční zdroje, odborné pasáže jsou komentovány autorkou z pozice vlastních

pedagogických zkušeností. U některých definic pojmů chybí odkazy k citovaným zdrojům (např. s. 21, 34, 35).

Velice cenná je kapitola věnovaná struktuře skupiny – autorka si uvědomuje jedinečné charakteristiky žáků, se kterými pracuje a má možnost je poznávat z neformální komunikace a četných pedagogických situací. I proto před samotným výzkumem sleduje, jak jejich projevy může ovlivnit přítomnost kamery. Díky tomuto výzkumnému nástroji má také možnost hlouběji proniknout do forem a obsahů komunikace, která probíhá mezi žáky (dochází např. k novému poznání – na základě analýzy videozáznamu odhalí šikanu).

Použitá metodologie

Autorka podrobně popisuje metodologii kvalitativního výzkumu, jehož prostřednictvím hledá odpovědi na dané výzkumné otázky, zaměřené na problematiku úspěšnosti žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Výzkum je dlouhodobý (probíhal v letech 2013–2018), promyšlený, těží ze znalostí aktérů výzkumu i prostředí, ve kterém probíhá. Autorka podrobně popisuje design výzkumu v pojetí zakotvené teorie, zdůvodňuje zvolené prostředky sběru a analýzy dat. Kombinací výzkumných metod zajišťuje reliabilitu a validitu výzkumu.

Kvalita a původnost dosažených výsledků

Výsledky výzkumného šetření představují kategorie, které vyplynuly z analýzy dat, řeší interakce, které ovlivňují strategie úspěšnosti žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Tyto jevy jsou ilustrovány citacemi výpovědí žáka v určité situaci nebo jejím konkrétním popisem. Na základě kvalitativního výzkumu je zformulovaná zakotvená teorie, která může vést ke zkvalitnění pedagogické práce ve speciálním školství.

Výsledky výzkumného šetření dokumentují důsledný, systematický a zodpovědný přístup výzkumníka, který se zajímá o žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, uvědomuje si význam interakcí, které probíhají mezi žáky a učitelem a žáky jako členy skupiny. I proto vymezuje strategie, které žák uplatňuje v naplňování svých potřeb a popisuje faktory, které vstupují do procesu utváření role úspěšného žáka (specifické potřeby žáka, jeho školní taktiky, spolužáctví, ale též autorita učitele). Realizovaná vícečetná případová studie potvrzuje, že každý žák je individualitou a jeho žakovské interakce jsou ovlivněny nejen jeho handicapem, momentálním stavem, ale též postavením ve skupině, důvěrou či nedůvěrou ve vlastní schopnosti. Výzkum nabízí komplexní a podrobný pohled na jednotlivé aktéry, přináší o nich mnohé nové informace, které mají vliv nejen na jejich studium, ale především na osobnostní růst a seberealizaci. Formují též přístup pedagoga, který sehrává v tomto procesu

významnou roli. Výsledky realizovaného výzkumu je možné označit za přínosné nejen pro pedagogickou praxi, mohou též obohatit i profesní přípravu pedagogů, kteří budou naplňovat myšlenky inkluzivního vzdělávání.

Otázky oponenta:

Pomohly Vám výsledky výzkumu při další komunikaci a řešení problémových a konfliktních situací se žáky?

Máte konkrétní doporučení pro základní vzdělávání, jak úspěšně realizovat inkluzivní vzdělávání (především na 2. stupni ZŠ)?

Závěr

I když je třeba zmínit, že text obsahuje drobné formální nedostatky (např. chybějící zdroje definovaných pojmů, pravopisné chyby), práce MgA. Lenky Jarchovské **splňuje** požadavky standardně kladené na disertační práce v oboru Výtvarná výchova. Práci **doporučuji** k obhajobě.

V Brně dne 13. 10. 2018

Hana Stadlerová